

59.

A Le Chapelier-féle törvény előterjesztése

1791. június 14.

Az Isaac René Guy Le Chapelier nevű, rennes-i képviselő által előterjesztett, s a Nemzetgyűlés által még ugyanezen a napon elfogadott törvény (bár nem ez volt eredeti célja) igen kedvező helyzetbe juttatta a munkaadókat munkásaikkal szemben. Ezért igen sokáig érvényben maradt: a francia munkások csak 1864-ben kaptak jogot a szövetségek kötésére, és csak 1884-ben a szakszervezetek létrehozására. Számunkra azért is fontos, mert indoklása során az előterjesztő pontosan kifejtette a forradalmi ideológia egyik alaptételét: a csoportérdekek nem legitimek, kizárólag az egyéni és az általános érdekek lehet létjogosultsága.

Le Chapelier úr: Uraim, alkotmányozó bizottságunk nevében olyan szabálysértésekről tesztek jelentést Önöknek, amelyek ellentmondanak a testületeket felszámoló alkotmányos elveinknek, s amelyekből nagy veszedelmek származhatnak a közrendre. Már többen is megpróbálták újjáéleszteni a felszámolt testületeket művészetek és mesterségek gyűléseinek létrehozásával, amelyekben elnököket, titkárokat, szindikusokat és más tisztviselőket neveztek ki. A királyságban terjeszkedő gyűléseknek, amelyek már levelezni is kezdtek egymással, az a céljuk, hogy a lalkozókat, az egykori mestereket a napibérek felemelésére kényszerítsék, k. megtiltsák a munkásoknak és az őket műhelyeikben foglalkoztató egyéneknek a tetszésük szerinti szerződések megkötését, és hogy kötelezvényeket írassanak velük alá arról, hogy a napi munkabért ezen gyűlések által elfogadott összegben határozzák meg, és más szabályok szerint, amelyeket meghozni merészelnék. Erőszakot is alkalmaznak e szabályok végrehajtására: még azokat a munkásokat is műhelyeik elhagyására kényszerítik, akik elégedettek a kapott bérrel. El akarják népteleníteni a műhelyeket, már több műhely fel is lázadt, és különböző zavargásokra került sor.

Az első munkások, akik összegyűltek, elnyerték a párizsi helyhatóság engedélyét. E szempontból úgy tűnik, a helyhatóság hibát követett el. Kétségtávol engedélyeznie kell minden polgár számára a gyülekezést, de nem szabad megengednie, hogy bizonyos foglalkozású polgárok állítólagos közös érdekeik szerint gyűljenek össze. Nincsenek immár testületek az államban, nincs más, mint minden egyén partikuláris érdeke, valamint a közérdek. Senkinek sem szabad a polgárok figyelmét köztes érdekekre felhívni, s a testületi szellemmel elválasztani őket a közügyektől.

A szóban forgó gyűlések a helyhatóság engedélyének elnyerése érdekében ismertették indítékaikat. Állítólag az azonos szakmában dolgozó, beteg vagy munka nélküli munkások számára kívántak segílyt nyújtani. Ezek a segélypénztárak hasznosnak tündek, de ez nem vezethet félre minket! A nemzetnek, vagyis az ő nevében a köztisztviselőknek kell munkával ellátni azokat, akiknek erre szükségük van létfenntartásukhoz, és segílyezni a rokkantakat. Ha a rossz vezetés miatt éppen

nem veszedelmesek ezek a különféle segélyosztások, még akkor is újjáélesztik a céheket, szükségessé teszik, hogy az azonos foglalkozásúak gyakran találkozzanak egymással, szindikusokat és más tisztviselőket kell kinevezniük, szabályokat kell létrehozniuk, és kizárják azokat, akik nem engedelmessé válnak e szabályoknak. És így újjáéledhetnek a kiváltságok, a céhmesteri címek és a többi.

Az Önök bizottsága úgy vélte, hogy azonnal elejét kell venni e zűrzavar kialakulásának. E baljós társaságok után egy olyan is létrejött Párizsban, amely a „kötelességek társasága” nevet vette fel. Minden módon zaklatják azokat, akik nem felelnek meg e kötelességeknek, vagyis a társaság szabályainak. Minden okunk megvan annak a feltételezésére, hogy a munkásokat nem azzal a céllal serkentik ilyen társaságok alakítására, hogy közösen biztosítsák a magasabb napi munkabért, hanem azzal a titkos szándékkal, hogy zavargásokat szítsanak.

El kell tehát ismételnünk azt az alapelvet, hogy minden munkás számára csakis az egyének szabad szerződése határozhatja meg a napi munkabért; a munkás pedig ezután köteles ahhoz a szerződéshez tartani magát, amelyet foglalkoztatójával megkötött. Anélkül, hogy megvizsgálánk, milyen napi munkabért diktálna az ésszerűség, és csak annyit ismerve el, hogy egy kicsit tekintélyesebb is lehetne (*morgás a teremben*), el kell ismerni, hogy amit elmondtam, nagyon is igaz, hiszen egy szabad nemzetnél a béreknek elég tekintélyeseknek kell lenni ahhoz, hogy aki kapja, annak elsődleges szükségletei kielégítésére ne kelljen a rabszolgasághoz hasonló módon teljes függésben élnie. Ráadásul az angol munkásokat jobban megfizetik, mint a franciákat.

Azt mondom hát, hogy a munkanap pontos árának meghatározása nélkül, amelynek az egyének között szabadon létrehozott szerződésektől kell függenie, az alkotmánybizottság elkerülhetetlennek tartja, hogy Önök elé terjessze a következő határozat tervezetét, azzal a céllal, hogy megakadályozza azon szövetségek létrejöttét, melyekkel a munkások megemelhetnék a napi munkabért, vagy amelyekkel a vállalkozók csökkenthetnék azt. [...]

I. cikkely. Az azonos állapotú és foglalkozású állampolgárok mindenféle testületeinek felszámolása a francia alkotmány egyik alapelve, ezért tilos bármilyen ürüggyel és bármilyen formában helyreállítani ezeket.

II. cikkely. Az azonos állapotú vagy foglalkozású állampolgárok, a nyilvános üzlettel rendelkező vállalkozók és valamilyen szakma munkásai együttléte esetén tilos elnököt, titkárokat, szindikusokat választani, jegyzőkönyveket vezetni, határozatokat hozni, tanácskozni és szabályzatokat alkotni állítólagos közös érdekeik alapján.

III. cikkely. Valamennyi kormányzati vagy helyhatósági testület számára tilos átvenni egy bizonyos állapot vagy foglalkozás nevében írt felhívásokat vagy petíciókat, tilos ezekre válaszolni, semmissé kell nyilvánítani minden határozatot, amelyet ily módon hoztak, és gondosan ügyelni kell arra, hogy ne legyen semmilyen következményük, és ne is hajtsák végre ezeket.

IV. cikkely. Ha a szabadság és az alkotmány elveivel ellentétben az azonos mesterségű és foglalkozású állampolgárok határozatokat hoznának vagy egyezségeket kötnének abból a célból, hogy közösen elutasítsák vagy csak bizonyos meghatáro-

zott áron fogadják el iparáguk vagy munkájuk bérét, az említett határozatok és egyezmények, akár esküvel jártak, akár nem, alkotmányellenesek, ártalmasak a szabadságra és az emberi jogok nyilatkozatára, és érvénytelenek; a kormányzati és közigazgatási testületeknek így kell kezelniük. Az effélet kiprovokáló, ezt összeállító vagy ezen elnökölő szerzőket, vezetőket és bujtogatókat a községi ügyész a rendőrbíróság elé állítja, valamennyiüknek 500 livre büntetést kell fizetniük, aktív állampolgári jogaik, valamint az elsődleges gyűlésekre való belépési jogaik pedig egy évre fel lesznek függesztve.

V. cikkely. Valamennyi kormányzati és helyhatósági testület tagjai személyesen felelősek az alábbiakért: tilos alkalmazni, befogadni vagy felvenni a közmunkákhoz olyan vállalkozókat, munkásokat és segédeket, akik az említett határozatokat vagy egyezményeket aláírták, kivéve, ha önként megjelennek a rendőrségi törvényszék írnoka előtt, hogy visszavonják vagy megtagadják, amit tettek.

VI. Ha az említett határozatok, egyezmények, kiragasztott plakátok és körlevelek bármilyen módon megfenyegetik az idegen vállalkozókat, kézműveseket, munkásokat vagy napszámosokat, akik a helységbe jöttek dolgozni, vagy azokat, akik megelégednek az alacsonyabb fizetéssel, ezen intézkedések vagy irományok valamennyi szerzője, kezdeményezője és aláírója 1000 livre pénzbüntetéssel és 3 hónap börtönbüntetéssel sújtható.

VII. Aki a munka és az ipar alkotmányos törvényeit kihatás nélkül fenyegeti a munkásokat vagy erőszakot alkalmaz ellenük, az ellen eljárás indul, s mint a köznyugalom háborítóját, a törvény teljes szigorával fogják büntetni.

VIII. Lázító gyűlésnek tekintendő a kézművesek, munkások, segédek, napszámosok valamennyi gyűlése, amelyen az iparúzás szabad gyakorlása ellen, bármilyen személy munkája ellen, bizonyos munkakörülmények ellen, a rendőrség akciója és az ezzel kapcsolatos ítéletek végrehajtása ellen, avagy a különböző vállalkozások nyilvános pályázata és ennek odaítélése ellen agítálnak; ezért az erre jogosultak felkérésére a fegyveres erők letéteményesei szétoszlatták őket, az említett gyűlések szervezőit, bujtogatóit és vezetőit pedig a törvény teljes szigorával megbüntetik, akárcsak mindazokat, akik tettelegességre vagy erőszakra vetemedtek.